

WIRRAL AND ITS VIKING HERITAGE

Anti Lillak (2007)

Raamat „Wirral and its Viking Heritage” on välja antud 2000. aastal Inglismaa Kohanimede Ühingu (*English Place-name Society*) poolt. Tegemist on kogumikuga, mis hõlmab artikleid erinevatelt autoritelt praktiliselt tervest 20. sajandist. Kokku sisaldab raamat üksteist peatükki, mis kõik käsitlevad ühe Lääne-Inglismaa piirkonna vanema keskaja küsimusi. Põhiküsimuseks on Wirrali poolsaare Skandinaavia päritoluga asustuse kujunemine ja iseloom. Uurimisvaldkondadeks on kirjalikud allikad, toponüümika, esemeline materjal.

Nagu juba mainitud, on Wirral poolsaar Lääne-Inglismaal Iiri mere ääres, Walesist vaid pisut põhja pool. 10. sajandi algusaastatel tekkis seal asustus, mis kandis endas hulgaliselt skandinaaviapäraseid jooni. Sellele viitavad kohanimed, isikunimed vanades kirjalikes allikates ning mõned esemelised leiud (nt hõbedakangid ja kivist monumentaalskulptuurid). Iiripärane substraat eriti üksikutes kohanimedes viitab, et asustus lähtus Iirimaalt, kus toona elas Norra alalt saabunud inimesi. 10. sajand oli Põhja-Euroopas üldse skandinaavlaste – taanlaste, norralaste ja rootslaste võiduaeg, mil meredel domineerisid viikingid. Taanlased rajasid Inglismaale oma kuningriigi keskusega Yorkis, ent Wirralist, kus võib täheldada pigem Norra mõju jäid nad eemale.

„Wirral and its Viking Heritage” on põhjalik kogumik, koondades mitme aastakümne pikkuse töö ühe raamatu kaante vahele. Ühe väikese maanurga intensiivse uurimine on igati tänuväärne tegevus, aidates mõista selle aja- ja kultuurilugu ning võimaldades näha ka teistes väikestes paikades potentsiaali, hoolimata sellest, et ilmselgelt on suurem osa Suurbritanniast jäänud otsese viikingite kolonialismi alt välja. Arheoloogiatudengina näen siiski ka üht olulist puudust ja see on asjaolu, et arheoloogilisele lähenemisenurgale on pühendatud vaid väikest tähelepanu. Käesolev teos ei jäta küll muljet, et Wirrali poolsaarel oleks tehtud mainimisväärseid arheoloogilisi uurimistöid. Seega pole mul andmeid, kas seda on tehtud või mitte. Võimalusi paistab igatahes olevat üksjagu ning tulemusedki võiksid olla ülipõnevad, seda enam, et piirkonnas on kestnud edasi nii vana, inglise põhjaga asustus (ehkki suhteliselt hõre) kui ka uus, skandinaavia- ja iiripärane elanikkond. Arheoloogiline materjal annaks siinkohal hulgaliselt omaette väärtusega informatsiooni, mida keelelised ja kirjalikud allikad pakkuda ei suudaks.

Mõtlemata ja paralleele Eesti oludega tõmbama paneb raamat sellegipoolest. Ka Vana-Vene riigi asutamisel on skandinaavlastel olnud oma roll (ehkki selle rolli suurus on hetkel mitmetel põhjustel vaieldav) ning neid elas Ida-Euroopas ka püsivalt. Põhiliselt moodustasid nad osa eliidist, samas kui Wirrali puhul on oletatud, et sinna tuli elama erinevatesse ühiskonnakihtidesse kuuluvaid inimesi. See tekitab küsimusi, kuidas võis välja näha ühiskondlik stratigraafia Loode-Vene alal (nii keskustes kui äärealadel). Eesti territooriumi vahetusse lähedusse jäävad nii kirjalikes allikates mainitud Irboska kui ka esemeleidude poolest skandinaaviapärase Pihkva. Nende alade mõju Kagu-Eesti elanikkonnale on intrigeeriv teema, mille võimalused ootavad alles ees. Mis puutub raamatu ajaloo- ja keeleteaduslikesse osadesse, siis pole ma niivõrd asjatundja, et neid adekvaatselt hinnata. Siiski näen ka siin võimalusi. Oleks huvitav näha, kas arheoloogia ja kohanimed näitavad mingit kokkulangevust piirkonna etnilisuse osas või tekib mingisugune „ühismõõdutus”. Kuivõrd sellist asja Eesti, eriti Kagu-Eesti puhul üldse tarvitada saab, pole kindel. Kui välja arvata vere-lõpulised kohanimed, siis pole põgusal vaatlemisel siin toponüüme, mida oleks võimalik seostada mingi kindla ajajärguga. Võimalik, et ma eksin ning mingisugune seos siiski eksisteerib, ent see on samuti teema, mis alles ootab oma aega.

„Wirral and its Viking Heritage” andiski rohkem mõtteid ja küsimusi kui vastuseid, ent ka sellena on ta väärtuslik. Kuna tegemist on interdistsiplinaarse iseloomuga teosega, pealegi artiklite kogumikuga, mille peatükkide vanusevahe võib olla mitukümmend aastat, siis jääb ta mõnevõrra laialivalguvaks. Käsitletud valdkonnad on käsitlemist leidnud siiski üsna põhjalikult, ent võimalusi jääb veel, eriti arheoloogiliste meetodite vallas. Minevikku saab uurida mitmete meetoditega ning naaberdistipliinide tundmaõppimine ei tule kindlasti kahjuks, pigem aitab see kaasa mineviku tõlgendamisel või mõistmisel.